

Sygn. akt II PK 230/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 listopada 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Bogusław Cudowski (przewodniczący)

SSN Maciej Pacuda (sprawozdawca)

SSN Romualda Spyt

w sprawie z powództwa M.M.

przeciwko Przedsiębiorstwu Usługowo Handlowemu G. B. G. i wspólnicy Spółka
Jawna w Ł.

o diety,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń

Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 21 listopada 2016 r.,

skargi kasacyjnej strony pozwanej od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i
Ubezpieczeń Społecznych w Ł.

z dnia 19 marca 2015 r., sygn. akt V Pa .../15,

**uchyła zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Okręgowemu - Sądowi Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Ł. do
ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania
kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w L. wyrokiem z dnia 29 grudnia 2014 r. zasądził od pozwanej PHU „G. i wspólnicy Spółki Jawnej w Ł. na rzecz powodów D. B. i M.M. odpowiednio kwoty: 9.766,78 zł i 25.249,59 zł tytułem diet z ustawowymi odsetkami liczonymi do dnia zapłaty od kwot i dat wymagalności szczegółowo określonych w wyroku, oddalił dalej idące powództwa obu powodów, zniósł wzajemnie koszty zastępstwa procesowego stron i rozstrzygnął o nieuiszczonych kosztach sądowych.

Sąd Rejonowy ustalił, że powodowie M.M. i D. B. w spornych okresach od października 2009 r. do lutego 2012 r. oraz od września 2010 r. do czerwca 2011 r. byli zatrudnieni u strony pozwanej na stanowiskach kierowców. Umowy o pracę wiążące ich z pozwaną nie zawierały postanowień dotyczących zwrotu kosztów podróży. Pozwana opracowała regulamin wynagradzania, datowany na dzień 13 sierpnia 2007 r., który w § 13 pkt 2 określał wysokość diet na poziomie nie niższym niż aktualna wysokość diety krajowej, ustalonej dla pracowników zatrudnionych w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej. Wbrew treści regulaminu, część kierowców otrzymywała jednak diety w wysokościach określonych w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002 r. w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju. Ostatecznie, o wysokości należności z tytułu diet decydował zaś B. G.

Sąd pierwszej instancji ustalił ponadto, że lista płac za dany miesiąc była zbiorcza dla wszystkich kierowców i obejmowała kwotę wynagrodzenia zasadniczego, wynikającego z umowy o pracę oraz dodatek za pracę w porze nocnej, natomiast rachunki kosztów podróży były wystawiane indywidualnie dla każdego kierowcy i obejmowały jedynie dane dotyczące miesiąca, za który były naliczone oraz wskazywały liczbę diet przemnożoną każdorazowo - w przypadku powodów - przez kwotę 23 zł. Wynagrodzenia często były płacone po 10-tym dniu miesiąca, między 11-tym a 18-tym dniem.

Sąd pierwszej instancji, na podstawie opinii biegłego, ustalił też, że w spornym okresie pozwana wypłacała powodowi D.B. należności z tytułu diet w

łącznej kwocie 2.139 zł, a winna była wypłacić mu kwotę 11.905,78 zł. Różnica do wyrównania wynosiła zatem 9.766,78 zł. Powód M.M. otrzymał, z kolei, od pozwanej należności z tytułu diet w kwocie 6.727,50 zł, a winien otrzymać z tego tytułu kwotę 31.977,09 zł. Różnica w jego przypadku wyniosła więc 25.249,59 zł.

Uwzględniając tak ustalony stan faktyczny, Sąd Rejonowy uznał, że powództwa zasługiwały na uwzględnienie w części. Sąd ten stwierdził, że powodom przysługiwały diety z tytułu odbywanych podróży służbowych w stawkach wynikających z rozporządzenia, gdyż takie stawki w rzeczywistości obowiązywały u pracodawcy. Stąd zasadne było zasądzenie na ich rzecz kwot stanowiących różnice pomiędzy dietami obliczonymi według stawek z rozporządzenia a dietami wypłaconymi zgodnie z regulaminem wynagrodzeń z 2007 r.

Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 19 marca 2015 r. oddalił apelację wniesioną przez pozwaną Spółkę od wyroku Sądu pierwszej instancji.

Sąd Okręgowy uznał, że w rozpoznawanej sprawie ze zgromadzonego materiału dowodowego istotnie można wywieść trzy odmienne opisy zasad ustalania dla pracowników wysokości przysługujących im diet z tytułu służbowych podróży zagranicznych oraz kwot dobrowolnie wypłaconych powodom z tego tytułu - w tym dwie odmienne wersje pochodzą od samej pozwanej. Najpierw, pozwana w postępowaniu kontrolnym PIP składała bowiem zapewnienia, że stawki diet stosowane w jej przedsiębiorstwie są zgodne ze stawkami z rozporządzenia, o którym mowa w art. 77⁵ § 2 k.p., zaś w toku postępowania przed Sądem Rejonowym utrzymywała, że obowiązuje stawka 23 zł z regulaminu wynagradzania. Nadto, w toku procesu pozwana zmieniała stanowisko odnośnie do kwot wypłaconych powodom z tego tytułu, powołując się raz na treść rachunków według stawki 23 zł, a następnie pod koniec postępowania dowodowego na zapisy z zeszytów, w których nie było zaznaczone, z jakiego tytułu wskazane tam wyższe kwoty były wypłacane powodom.

W ocenie Sądu Okręgowego, Sąd pierwszej instancji dokonał trafnego wyboru pomiędzy „zaofiarowanymi” przez strony wersjami zdarzeń i trafnie uznał, że pozwana spełniła obowiązek wypłaty diet w wysokości obliczonej jedynie według stawki z regulaminu wynagradzania.

Także niewiarygodne są twierdzenia pozwanej, że niektórzy pracownicy otrzymywali diety zgodne z rozporządzeniem jedynie z uwagi na przewożenie ładunków niebezpiecznych. Dieta nie stanowi bowiem rekompensaty za pracę, zaś zwiększone potrzeby kierowców w podróży zagranicznej, przewożących zarówno materiały niebezpieczne, jak i inne, były takie same. Krótszy czas przebywania powodów w podróżach służbowych został natomiast uwzględniony przez Sąd pierwszej instancji w ramach ustaleń dotyczących ilości przysługujących diet.

Odnosnie do zastrzeżeń pozwanej dotyczących oceny pozostałych dowodów Sąd drugiej instancji ocenił zaś, że Sąd Rejonowy w pisemnych motywach swojego orzeczenia uzasadnił przyjęte przez siebie stanowisko w sposób rzetelny i racjonalny. W ocenie Sądu Okręgowego, brak jest w tym względzie jakichkolwiek przesłanek, które mogłyby podważyć przyjęte rozumowanie. Twierdzenia pozwanej stanowią jedynie polemikę z prawidłowo dokonanymi ustaleniami Sądu pierwszej instancji. Z tych względów nie sposób podzielić jej zarzutu odnośnie do naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. i art. 231 k.p.c.

Przechodząc do oceny zarzutu naruszenia przepisu prawa materialnego, tj. art. 77⁵ k.p., Sąd Okręgowy stwierdził z kolei, że choć nie znalazł podstaw do podważenia ustaleń faktycznych poczynionych przez Sąd Rejonowy, to przede wszystkim stanął na stanowisku, że wyrok jest słuszny z tego powodu, iż § 13 pkt 2 regulaminu wynagrodzenia był nieważny jako mniej korzystny niż regulacja rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002 r. w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju. Sąd Okręgowy nie zgodził się też ze stanowiskiem pozwanej, iż dieta z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju przyjęta w regulaminie wynagradzania obowiązującym u prywatnego pracodawcy może być równa diecie z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju, ustalonej w rozporządzeniu ministra właściwego do spraw pracy dla pracowników zatrudnionych w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej. Taki pogląd, wyrażony również przez Sąd Najwyższy w orzeczeniu z dnia 10 stycznia 2007 r., III PK 90/06, wobec najnowszego orzecznictwa tego Sądu w tym zakresie, jest bowiem nieaktualny.

Sąd drugiej instancji przypomniał, że zgodnie z art. 77⁵ § 1 k.p., pracownikowi wykonującemu na polecenie pracodawcy zadanie służbowe poza miejscowością, w której znajduje się siedziba pracodawcy, lub poza stałym miejscem pracy przysługują należności na pokrycie kosztów związanych z podróżą służbową. § 2 tego przepisu odnosi się do pracowników zatrudnionych w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej i stanowi, iż wysokość oraz warunki ustalania należności przysługujących pracownikom z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju oraz poza granicami kraju zostaną ustalone przez ministra właściwego do spraw pracy w drodze aktu wykonawczego, którym w spornym okresie było rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 19 grudnia 2002 r. w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej (Dz.U. Nr 236, poz. 1991). Jak wskazano przy tym w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 12 czerwca 2014 r., II PZP 1/14, ustawa o czasie pracy kierowców w art. 21a formalnie odsyła do stosowania art. 77⁵ § 3-5 k.p. Nie odsyła więc do art. 77⁵ § 1 k.p. (gdyż zawiera własną definicję podróży służbowej) oraz nie odsyła wprost do art. 77⁵ § 2 k.p., w którym określono przedmiot i zakres regulacji przepisów wykonawczych. Według art. 77⁵ § 4 k.p., postanowienia układu zbiorowego pracy, regulaminu wynagradzania lub umowy o pracę nie mogą ustalać diety za dobę podróży służbowej na obszarze kraju oraz poza granicami kraju w wysokości niższej niż dieta z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju określona dla pracownika, o którym mowa w § 2. Zdaniem Sądu Najwyższego, przepis ten nie ustala jednak minimalnych standardów świadczenia, bowiem zgodnie z art. 77⁵ § 5 k.p. - w przypadku, gdy układ zbiorowy pracy, regulamin wynagradzania lub umowa o pracę nie zawiera postanowień, o których mowa w § 3 (czyli nie zawiera uregulowań dotyczących warunków wypłacania wszystkich należności z tytułu podróży służbowej), pracownikowi przysługują należności na pokrycie kosztów podróży służbowej odpowiednio według przepisów, o których mowa w § 2. Jak wyjaśniono również w powoływanej uchwale, „oznacza to, że przepisy wykonawcze ustalają minimalny standard wszystkich świadczeń z tytułu podróży służbowych (diety oraz zwrotu kosztów przejazdów, noclegów i innych wydatków), które w układzie

zbiorowym pracy, regulaminie wynagradzania albo w umowie o pracę mogą być uregulowane korzystniej dla pracownika (art. 9 § 2 i art. 18 § 2 k.p.). W razie braku takich regulacji lub uregulowania mniej korzystnego dla pracownika, zastosowanie będą miały przepisy wykonawcze. Odesłanie w art. 21a ustawy o czasie pracy kierowców do art. 77⁵ § 3-5 k.p. oznacza więc pośrednio także odesłanie do art. 77⁵ § 2 k.p., a w konsekwencji uznanie, że kierowcy-pracownikowi przysługuje zwrot kosztów noclegu według zasad ustalonych w przepisach wykonawczych wydanych na podstawie art. 77⁵ § 2 k.p., chyba że korzystniejsze dla niego zasady zostały ustalone według art. 77⁵ § 3 k.p. (w układzie zbiorowym pracy lub w regulaminie wynagradzania albo w umowie o pracę, jeżeli pracodawca nie jest objęty układem zbiorowym pracy lub nie jest obowiązany do ustalenia regulaminu wynagradzania)”.

Sąd Okręgowy zauważył ponadto, że co istotne, Sąd Najwyższy podkreślił, iż zastrzeżenie zawarte w art. 77⁵ § 3 k.p. jest w istocie zbędne, gdyż z mocy art. 18 § 2 k.p. postanowienia umów o pracę mogą być dla pracownika zawsze korzystniejsze niż przepisy prawa pracy w rozumieniu art. 9 § 1 k.p. (aktów powszechnie obowiązujących, układów zbiorowych pracy, regulaminów wynagradzania), postanowienia układów zbiorowych pracy i regulaminów wynagradzania korzystniejsze niż przepisy Kodeksu pracy, innych ustaw i aktów wykonawczych (art. 9 § 2 k.p.), a postanowienia regulaminów wynagradzania korzystniejsze niż postanowienia układów zbiorowych (art. 9 § 3 k.p.).

Pozwana Przedsiębiorstwo Usługowo Handlowe „G. i wspólnicy Spółka Jawna w Ł. wniosła do Sądu Najwyższego skargę kasacyjną od wyroku Sądu Okręgowego w Ł. z dnia 19 marca 2015 r., zaskarżając ten wyrok w części dotyczącej powoda M.M. i zarzucając temu wyrokowi naruszenie przepisów prawa materialnego, to jest:

1) art. 77⁵ k.p., przez jego błędną wykładnię, interpretację i niewłaściwe zastosowanie do stanu faktycznego, polegające między innymi na odrzuceniu przyjętej przez stronę regulacji zawartej w § 13 ust. 2 regulaminu wynagradzania (wewnątrzzakładowego aktu prawa pracy), mimo iż został on sporządzony zgodnie z przepisami Kodeksu pracy;

2) § 13 ust. 2 regulaminu wynagradzania, przez uznanie go za nieważny z uwagi na to, iż jest on mniej korzystny niż przepisy rozporządzenia Ministra Pracy

i Polityki społecznej z dnia 19 grudnia 2002 r. w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce budżetowej z tytułu podróży służbowe poza granicami kraju;

a także naruszenie przepisów postępowania, to jest art. 233 k.p.c. i art. 231 k.p.c., przez dowolną, a nie swobodną ocenę zebranego materiału dowodowego, mającą w celu przyjęcia zastosowanie rozwiązań dających uzasadnienie dla przyjętej przez Sąd podstawy materialnoprawnej, którą strona powodowa skarży. Nadto, zdaniem skarżącej, zachowanie Sądu, dyskredytujące dowód z przedłożonych przez stronę pozwaną zeszytów, stanowi naruszenie wyżej wymienionych przepisów procesowych.

Uzasadniając tak sformułowane zarzuty, skarżąca podniosła między innymi, że Sąd Okręgowy naruszył art. 77⁵ k.p. oraz § 13 ust. 2 regulaminu wynagradzania obowiązującego u skarżącej, przez błędne uznanie, że nie można ustalać u prywatnego pracodawcy, iż dieta z tytułu podróży służbowej poza granice kraju jest równa diecie z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju ustalonej w rozporządzeniu ministra właściwego do spraw pracy dla pracowników zatrudnionych w państwowej lub samorządowej jednostce budżetowej. Nadto, Sąd drugiej instancji błędnie - zdaniem skarżącej - uznał, iż § 13 ust. 2 obowiązującego u niej regulaminu wynagradzania z dnia 13 sierpnia 2007 r. jest nieważny z uwagi na to, iż jest mniej korzystny niż regulacja rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002 r. w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce budżetowej z tytułu podróży służbowe poza granicami kraju. Skarżąca nie kwestionuje przy tym przyjętego przez Sąd Okręgowy stanowiska, iż w przypadku gdy układ zbiorowy pracy, regulamin wynagradzania lub umowa o pracę nie zawiera postanowień, o których mowa w art. 77⁵ § 3 k.p. (czyli nie zawiera uregulowań dotyczących warunków wypłacania wszystkich należności z tytułu podróży służbowej), pracownikowi przysługują należności na pokrycie kosztów podróży służbowej odpowiednio według przepisów, o których mowa w § 2. Zwraca jednak uwagę, iż w jego przedsiębiorstwie kwestie te były

uregulowane te w regulaminie wynagradzania zgodnie z obowiązującymi przepisami.

Nadto, w ocenie skarżącej, dyskredytacja dowodu z zeszytu, w którym znajdowały się potwierdzenia składane własnoręcznym podpisem, między innymi przez powoda M.M., na okoliczność odbioru od pozwanego wskazanych w zeszycie kwot, jest niezrozumiałe. Skarżąca nie podziela stanowiska Sądu drugiej instancji, że pracodawca, wypłacając wyższe kwoty, ma obowiązek wykazywać w procesie, z jakiego tytułu przyznał je pracownikowi. Zdaniem skarżącej, pracodawca powinien wykazać, iż wypłacił pracownikowi, w tym powodowi, należności wynikające z tytułu umowy o pracę oraz z regulaminu wynagradzania. Obowiązkowi temu skarżąca uczyniła jednak zadość, co potwierdzają przedłożone listy płac oraz rachunki dokumentujące odbiór należności z tytułu diet za podróże służbowe wykonywane przez pracowników, w wysokości określonej w obowiązującym u niego regulaminie wynagradzania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Oceniana skarga kasacyjna zasługuje na uwzględnienie, choć nie wszystkie sformułowane w niej zarzuty są uzasadnione.

Zdaniem Sądu Najwyższego, oczywiście bezzasadny jest zarzut naruszenia przepisów postępowania, to jest art. 231 k.p.c. i art. 233 k.p.c.

Sąd Najwyższy przypomina, że tak skonstruowany i uzasadniony zarzut naruszenia przepisów postępowania jest niedopuszczalny w postępowaniu kasacyjnym. Nie pozwala bowiem na jego uwzględnienie, a nawet na rozważanie jego zasadności, jednoznaczna treść art. 398³ § 3 k.p.c., zgodnie z którym podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów. Treść oraz kompozycja art. 398³ k.p.c. wskazują, że choć generalnie dopuszczalne jest oparcie skargi kasacyjnej na podstawie naruszenia przepisów postępowania, to jednak z wyłączeniem zarzutów dotyczących ustalenia faktów lub oceny dowodów, choćby naruszenie odnośnych przepisów mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy. Inaczej mówiąc, niedopuszczalne jest oparcie skargi kasacyjnej na podstawie, którą wypełniają takie właśnie zarzuty. Przepis

art. 398³ § 3 k.p.c. wprowadzie nie wymienia *expressis verbis* konkretnych przepisów, których naruszenie, w związku z ustalaniem faktów i przeprowadzaniem oceny dowodów, nie może być przedmiotem zarzutów wypełniających drugą podstawę kasacyjną, nie ulega jednak wątpliwości, że obejmuje on art. 233 k.p.c., albowiem właśnie ten przepis określa kryteria oceny wiarygodności i mocy dowodów (por. m.in. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 19 października 2010 r., II PK 96/10, LEX nr 687025, z dnia 24 listopada 2010 r., I UK 128/10, LEX nr 707405, czy też z dnia 24 listopada 2010 r., I PK 107/10, LEX nr 737366). Z tych samych przyczyn za niedopuszczalny uznaje Sąd Najwyższy zarzut naruszenia art. 231 k.p.c. Domniemanie faktyczne, przewidziane w tym przepisie, jest bowiem środkiem pozwalającym ustalić określony element stanu faktycznego, konstruowanym z uwzględnieniem reguł z art. 233 § 1 k.p.c., a tym samym należy do kręgu czynności związanych z dokonywaniem ustaleń faktycznych i oceny dowodów (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 3 grudnia 2010 r., I CSK 123/10, LEX nr 818557 oraz z dnia 24 maja 2012 r., II UK 259/11, LEX nr 1235838).

W ocenie Sądu Najwyższego wadliwość zaskarżonego wyroku wynika natomiast z naruszeń przepisów prawa materialnego. W tym zakresie Sąd Najwyższy wstępnie przypomina, że zgodnie z art. 21a ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o czasie pracy kierowców, kierowcy w podróży służbowej (własną definicję podróży służbowej kierowcy zawiera art. 2 pkt 7 tej ustawy) przysługują należności na pokrycie kosztów związanych z wykonywaniem tego zadania służbowego, ustalane na zasadach określonych w przepisach art. 77⁵ § 3-5 k.p. W myśl tych przepisów, warunki wypłacania należności z tytułu podróży służbowej pracownikowi zatrudnionemu u innego pracodawcy niż wymieniony w § 2 określa się w układzie zbiorowym pracy lub w regulaminie wynagradzania albo w umowie o pracę, jeżeli pracodawca nie jest objęty układem zbiorowym pracy lub nie jest obowiązany do ustalenia regulaminu wynagradzania (§ 3), postanowienia układu zbiorowego pracy, regulaminu wynagradzania lub umowy o pracę nie mogą ustalać diety za dobę podróży służbowej na obszarze kraju oraz poza granicami kraju w wysokości niższej niż dieta z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju określona dla pracownika, o którym mowa w § 2 (§ 4), a w przypadku gdy układ zbiorowy pracy, regulamin wynagradzania lub umowa o pracę nie zawiera postanowień, o których

mowa w § 3, pracownikowi przysługują należności na pokrycie kosztów podróży służbowej odpowiednio według przepisów, o których mowa w § 2 (§ 5). Wypada również zaznaczyć, że na podstawie art. 77⁵ § 2 k.p., w okresie objętym sporem w niniejszej sprawie, zostały wydane przez Ministra Pracy i Polityki Społecznej dwa rozporządzenia: z dnia 19 grudnia 2002 r. w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju (Dz.U. Nr 236, poz. 1990 ze zm.) oraz z dnia 19 grudnia 2002 r. w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju (Dz.U. Nr 236, poz. 1991 ze zm.).

Z powołanych regulacji wynika zatem, że kierowcy jak każdemu pracownikowi należą się diety, a także zwrot kosztów przejazdu, noclegów i innych wydatków związanych z podróżą służbową. Art. 77⁵ k.p. odmiennie reguluje jednak sytuację prawną pracowników zatrudnionych w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej i pracowników zatrudnionych u innych pracodawców. W odniesieniu do pracowników zatrudnionych w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej mają bowiem wprost zastosowanie przepisy rozporządzeń ministra właściwego do spraw pracy, określające wysokość oraz warunki ustalania należności przysługującej pracownikowi z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju oraz poza granicami kraju (art. 77⁵ § 2 k.p.). Jak zauważył przy tym Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 4 października 2005 r., K 36/03 (OTK-A 2005 nr 9, poz. 98), analiza treści przepisów Kodeksu pracy jednoznacznie wskazuje, że kwestie dotyczące należności z tytułu podróży służbowych uregulowano dwutorowo. W stosunku do pracowników państwowej i samorządowej sfery budżetowej określenie trybu ustalania warunków oraz wysokości diet ustawa przekazuje do szczegółowej regulacji ministrowi właściwemu do spraw pracy w drodze rozporządzenia. W odniesieniu do pracowników spoza tego kręgu ustawodawca pozostawił natomiast tę kwestię stronom stosunku pracy, a więc pracodawcom i pracownikom (§ 3), obligując ich do określenia warunków

wypłacania należności z tego tytułu w układach zbiorowych pracy lub w regulaminie wynagradzania, bądź wprost w umowie o pracę.

Jeżeli więc pracodawca nie należy do kategorii podmiotów publicznej (państwowej lub samorządowej) sfery budżetowej, warunki wypłacania jego pracownikom należności z tytułu podróży służbowej zasadniczo powinny być określone w układzie zbiorowym pracy lub w regulaminie wynagradzania albo w umowie o pracę, z tym że określenie ich w umowie o pracę może nastąpić tylko wtedy, gdy pracodawca nie jest objęty układem zbiorowym pracy lub nie jest obowiązany do ustalenia regulaminu wynagradzania (art. 77⁵ § 3 k.p.). Jedyny wyjątek od tej zasady zawiera, mający bez wątpienia gwarancyjny charakter, art. 77⁵ § 4 k.p., w myśl którego postanowienia układu zbiorowego pracy, regulaminu wynagradzania lub umowy o pracę nie mogą ustalać diety za dobę podróży służbowej na obszarze kraju oraz poza granicami kraju w wysokości niższej niż dieta z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju określona dla pracownika publicznej sfery budżetowej w stosownym rozporządzeniu ministra właściwego do spraw pracy. Powołany przepis określa więc minimalny standard jednego ze świadczeń przysługujących pracownikom zatrudnionym u innego pracodawcy niż wymieniony w § 2, który dotyczy właśnie diety. Zgodnie zaś z art. 77⁵ § 5 k.p., dopiero gdy układ zbiorowy pracy, regulamin wynagradzania lub umowa o pracę nie zawierają postanowień, o których mowa w § 3 (oczywiście z uwzględnieniem § 4), pracownikowi przysługują należności na pokrycie kosztów podróży służbowej, w tym diety, odpowiednio według przepisów, o których mowa w § 2.

Przytoczone regulacje wyraźnie przemawiają za przyjęciem tezy, że pracodawcy spoza sfery budżetowej w dużej mierze mogą samodzielnie ustalać warunki przyznawania należności przysługujących pracownikom z tytułu podróży służbowych, z tym jednakże zastrzeżeniem, że owe należności muszą być przyznawane, a w przypadku diet nie mogą być ustalone w wysokości niższej niż dieta z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju określona dla pracownika zatrudnionego w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej (art. 77⁵ § 4 k.p.). Przepis art. 77⁵ § 3 k.p. jednoznacznie wskazuje przy tym, że to akty wewnątrzzakładowe mają pierwszeństwo przed rozporządzeniem, które na

mocy art. 77⁵ § 5 k.p. ma zastosowanie tylko wówczas, gdy takie akty nie regulują kwestii należności z tytułu podróży służbowych. Jedyne minimalny standard dotyczący diet określono zaś w art. 77⁵ § 4 k.p. Wynika to jednoznacznie zarówno z treści uzasadnienia do projektu ustawy wprowadzającej te przepisy do Kodeksu pracy, jak i z przebiegu prac sejmowych dotyczących tego aktu prawnego. Celem ustawy była bowiem właśnie liberalizacja regulacji dotyczących należności z tytułu podróży służbowych i umożliwienie pracodawcom bardziej elastyczne ukształtowanie ich wysokości, ostatecznie do ustawy wprowadzając jedynie minimalną stawkę diety. Co więcej na swobodę stron umowy o pracę w kwestii ustalenia wysokości należności z tytułu podróży służbowych zwracał uwagę Trybunał Konstytucyjny w powołanym wcześniej wyroku z dnia 4 października 2005 r., K 36/03, uznając, że przepisy upoważniające pracodawców do określenia wysokości należności w regulaminie wynagradzania są zgodne z Konstytucją.

Wszystkie podniesione wyżej argumenty skłaniają zatem do przyjęcia poglądu, iż dieta z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju, ustalona w regulaminie wynagradzania obowiązującym u prywatnego pracodawcy, może być równa diecie z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju ustalonej w rozporządzeniu ministra właściwego do spraw pracy dla pracowników zatrudnionych w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2007 r., III PK 90/06, OSNP 2008 nr 11-12, poz. 155). Nie może być natomiast niższa niż ustalona w rozporządzeniu z dnia 19 grudnia 2002 r. w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 maja 2012 r., II PK 230/11, LEX nr 1216860).

Zdaniem Sądu Najwyższego w obecnym składzie, nie ma racji Sąd Okręgowy, uznając, że przedstawiony wyżej pogląd jest nieaktualny i odwołując się dla poparcia swojego stanowiska w tym względzie do uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 12 czerwca 2014 r., II PZP 1/14 (OSNP 2014 nr 12, poz. 164). Sąd drugiej instancji nie zauważa bowiem, iż powołana uchwała nie dotyczy diet, lecz przysługującego kierowcom w transporcie między narodowym

zwrotu kosztów noclegu, a więc innego świadczenia służącego pokryciu kosztów związanych z podróżą służbową. Jednoznacznie wskazuje na to bowiem teza owej uchwały, zgodnie z którą zapewnienie pracownikowi - kierowcy samochodu ciężarowego odpowiedniego miejsca do spania w kabinie tego pojazdu podczas wykonywania przewozów w transporcie międzynarodowym nie stanowi zapewnienia przez pracodawcę bezpłatnego noclegu w rozumieniu § 9 ust. 4 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002 r. w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju, co powoduje, że pracownikowi przysługuje zwrot kosztów noclegu na warunkach i w wysokości określonych w § 9 ust. 1-3 tego rozporządzenia albo na korzystniejszych warunkach i wysokości, określonych w umowie o pracę, układzie zbiorowym pracy lub innych przepisach prawa pracy. Co więcej, Sąd Najwyższy, uzasadniając to stanowisko potwierdził, że art. 77⁵ § 4 k.p. ustala minimalny standard świadczenia, zaznaczając, że odnosi się on tylko do diety, a nie do zwrotu kosztów przejazdów, noclegów i innych wydatków, oraz podkreślając, że - zgodnie z art. 77⁵ § 5 k.p. - w przypadku, gdy układ zbiorowy pracy, regulamin wynagradzania lub umowa o pracę nie zawiera postanowień, o których mowa w § 3 (czyli nie zawiera uregulowań dotyczących warunków wypłacania wszystkich należności z tytułu podróży służbowej), pracownikowi przysługują należności na pokrycie kosztów podróży służbowej odpowiednio według przepisów, o których mowa w § 2. Zdaniem Sądu Najwyższego w powiększonym składzie, oznacza to, że przepisy wykonawcze ustalają minimalny standard wszystkich świadczeń z tytułu podróży służbowych (diety oraz zwrotu kosztów przejazdów, noclegów i innych wydatków), które w układzie zbiorowym pracy, regulaminie wynagradzania albo w umowie o pracę mogą być uregulowane korzystniej dla pracownika (art. 9 § 2 i art. 18 § 2 k.p.).

Odnosząc powyższe rozważania do okoliczności faktycznych niniejszej sprawy, Sąd Najwyższy zauważa, że pozwana (będąca pracodawcą prywatnym) w ustaliła regulaminie wynagradzania dietę z tytułu podróży służbowej za granicą w wysokości diety przysługującej z tytułu podróży służbowej na terenie kraju, określając w § 13 pkt 2 regulaminu wynagradzania z dnia 13 sierpnia 2007 r. jej

wysokość na poziomie nie niższym niż aktualna wysokość diety krajowej określonej dla pracowników zatrudnionych w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej. Taki sposób określenia wysokości diety, z przyczyn wcześniej podniesionych, spełnia zatem kryteria określone w art. 77⁵ § 4 k.p., co powoduje, że wspomniany § 13 pkt 2 regulaminu wynagradzania nie może być uznany za nieważny jako naruszający art. 9 § 2 k.p. i art. 18 § 2 k.p.

Inną kwestią jest natomiast sygnalizowana jedynie przez Sąd Okręgowy (a wcześniej przez Sąd pierwszej instancji), ale pozostająca równocześnie bez wpływu na rozstrzygnięcie zawarte w zaskarżonym wyroku, praktyka wypłacania przez skarżącą pewnej grupie jej pracowników diet w wysokości odpowiadającej dietom przysługującym z tytułu podróży służbowych odbywanych poza granicami kraju. Kwestia ta nie może być jednak przedmiotem głębszej analizy w niniejszym postępowaniu kasacyjnym, ponieważ pozostaje poza podstawą rozstrzygnięcia przyjętą przez Sąd drugiej instancji. Ponadto, zgodnie z art. 398¹³ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę kasacyjną w granicach zaskarżenia oraz w granicach podstaw, w granicach zaskarżenia biorąc pod rozwagę jedynie nieważność postępowania.

Kierując się przedstawionymi motywami oraz opierając się na treści art. 398¹⁵ § 1 k.p.c., a w odniesieniu do kosztów postępowania kasacyjnego na podstawie art. 108 § 2 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji swego wyroku.